

Ergenlerde Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması

Turkish Adaptation of the Social Media Disorder Scale in Adolescents

Mustafa SAVCI¹ , Mustafa ERCENGİZ² , Ferda AYSAN³

¹Fırat Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye

²Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, Ağrı, Türkiye

³Dokuz Eylül Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı DSM-V İnternette Oyun Oynama Bozukluğu tanı kriterleri kullanılarak geliştirilen Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir.

Yöntem: SMBÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizleri son bir yıldır her gün sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı olan dört farklı örneklemden 553 ergen üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: SMBÖ'nün yapı geçerliği Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile incelenmiştir. AFA sonucunda SMBÖ maddelerinin öz değeri 1'in üzerinde olan tek faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu tek faktörlü yapı, toplam varyansın yaklaşık olarak yarısını açıklamaktadır. AFA sonucunda elde edilen tek faktörlü yapı iki ayrı örnekleme Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. DFA sonucunda tek faktörlü SMBÖ modelinin her iki örnekleme de iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür. SMBÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliği sosyal medya kullanım süresi, sosyal medya hesap sayısı, öz-disiplin, dürtüsellik, pozitif duygulanım, negatif duygulanım ve sosyal bağlılık ile incelenmiştir. Analiz sonucunda SMBÖ'nün sosyal

medya kullanım süresi, sosyal medya hesap sayısı, negatif duygulanım ve dürtüsellik ile pozitif, öz-disiplin, sosyal bağlılık ve pozitif duygulanım ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. SMBÖ'nün güvenilirliği test - tekrar test yöntemi ve üç farklı örnekleme Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. Analiz sonucunda Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayıları ve t-tekrar test güvenilirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. SMBÖ'nün madde analizi üç farklı örnekleme gerçekleştirilmiştir. Her üç örnekleme de SMBÖ maddelerinin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının literatürde kabul gören değer aralığında olduğu ve %27'lik alt-üst grup madde karşılaştırmaları için kullanılan t-testi sonuçlarının tüm maddeler için anlamlı olduğu görülmüştür.

Sonuç: SMBÖ'ye ait AFA, DFA, ölçüt bağlantılı geçerlik, güvenilirlik analizleri ve madde analizi SMBÖ Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya bozukluğu, sosyal medya bağımlılığı, ergen, açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi

ABSTRACT

Introduction: The aim of this study is to determine the reliability and validity of the Turkish form of Social Media Disorder Scale (SMDS) in adolescents which is developed using the diagnostic criteria of DSM-V Internet Gaming Disorder.

Method: Validity and reliability analysis of SMDS was conducted through four different sample of 553 adolescents who use social media every day for the past 1 year, and have at least one social media account.

Findings: The construct validity of SMDS was examined with Exploratory Factor Analysis (EFA), and Confirmatory Factor Analysis (CFA). After EFA, it was seen that the items of SMDS grouped under 1 factor which eigenvalue is above 1. This one factored structure explains about half of the total variance. One factored structure obtained from EFA was tested with CFA in two different samples. After CFA, it was shown that one factored SMDS model has good cohesion values in each two samples. Concurrent validity of the SMDS have been examined period of the use of social media, social media account number, self-discipline, impulsivity, positive affect, negative affect and social connectedness. At the result of

the analysis, it was found that SMDS is positive correlated with duration of the use of social media, social media account number, negative emotions and impulsivity; negative correlated with self-discipline, social connectedness, and positive emotions. The reliability of SMDS was examined with test-retest method and Cronbach's α internal consistency reliability coefficient in three different samples. Analysis showed that Cronbach's α internal consistency reliability coefficients and test-retest reliability coefficient were found to be adequate. SMDS item analysis was carried out in three different samples. It was found that corrected item-total correlation coefficients of the SMDS items are in the range of accepted values in the literature t-test results for 27% sub-super group item comparisons are significant for all items in each three samples.

Conclusion: According to the results of EFA, CFA, criterion-related validity, reliability analysis, and item analysis of SMDS, the Turkish form of SMDS is a valid and reliable instrument.

Keywords: Sosyal media disorder, social media addiction, adolescent, exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis

Cite this article as: Savcı M, Ercengiz M, Aysan F. Ergenlerde Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması. Arch Neuropsychiatry 2018;55:XXXX. https://doi.org/10.5152/npa.2017.19285

GİRİŞ

İnternet, yaklaşık olarak dünya nüfusunun yarısı tarafından kullanılmaktadır. Bu oran, Türkiye’de toplam nüfusun yarısından fazlasına denk gelmektedir (%61,2). Artan internet kullanımı ve yaygınlaşan mobil uygulamalar, sosyal medya kullanımını da yaygınlaştırmıştır. Nitekim, 2017 yılı itibariyle dünya çapında 2,7 milyar kişi aktif olarak sosyal medya kullanmaktadır. Benzer şekilde, Türkiye’de 2017 yılı itibariyle aktif sosyal medya kullanıcı sayısı nüfusun yarısını aşmış durumdadır ve günlük sosyal medya kullanım süresi “3:01 saat” olarak rapor edilmektedir (1, 2). Ayrıca Google Play (3) verilerine göre ücretsiz en popüler uygulamalar listesinin ilk sıralarını sosyal medya uygulamaları almaktadır. Bu sosyal medya uygulamaları (Messenger, WhatsApp Messenger, Facebook, Instagram ve Twitter), toplamda yaklaşık olarak 4 milyar defa indirilmiştir. Bu veriler, internet ve sosyal medyanın en az temel ihtiyaçlar kadar talep gördüğünü göstermektedir.

İnternet iletişim kurma, bilgi edinme ve bilgiyi paylaşma gibi işlevleriyle birey yaşamını kolaylaştırmaktadır (4). Ancak, internet kontrol edilemeyecek şekilde ve aşırı kullanıldığında bağımlılığa neden olmaktadır (5). Griffiths ve Szabo (6) internetin yanı sıra internette gerçekleştirilen aktivitelerin de bağımlılık kaynağı olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim Ryan ve ark. (7) sosyal medyanın bazı kullanıcılarda bağımlılığa neden olduğunu belirtmektedirler. Araştırmalarda, kontrol dışı ve aşırı sosyal medya kullanımı bağımlılık ile ilişkilendirilmektedir (6, 8–11). Bu nedenle, literatürde sosyal medya bozukluğu/bağımlılığı davranışsal bir bağımlılık olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Sosyal medya bozukluğu/bağımlılığı DSM-V’te bir bozukluk olarak tanımlanmamaktadır. Ancak, literatürde sosyal medya bağımlılığı bir davranışsal bağımlılık olarak değerlendirilmektedir (6, 9, 11). Echeburúa ve de Corral (12) sosyal medya bağımlısı bireylerin diğer davranışsal bağımlılıklara ve madde bağımlılığına sahip bireylerin semptomlarına benzer semptomlar gösterdiğini vurgulamaktadırlar. Benzer şekilde, Kuss ve Griffiths (9) ve Griffiths (8), sosyal medya bağımlılığının davranışsal bağımlılıkların tanı ölçütlerini karşıladığını belirtmektedir.

Griffiths (8), sosyal medya bağımlılığının dikkat çekme (belirgin olma), duygudurum değişikliği, tolerans, geri çekilme semptomları, çatışma ve nüksetme gibi davranışsal bağımlılıkların tanı kriterlerini karşıladığını ve bundan dolayı sosyal medya bağımlılığının davranışsal bir bağımlılık olarak değerlendirilebileceğini vurgulamaktadır. Griffiths’e (8) göre, sosyal medya bağımlısı bireylerde davranışsal, bilişsel ve duygusal meşguliyet artmakta (dikkat çekme, belirgin olma), aşırı sosyal medya kullanımı duygusal değişikliklere neden olmaktadır (duygudurum değişikliği), sosyal medya kullanımı zamanla artmakta (tolerans), sosyal medya kullanımını durdurma veya azaltma durumunda fiziksel ve duygusal rahatsızlıklar meydana gelmekte (geri çekilme semptomları), sosyal medya kullanımından dolayı kişilerarası ve ruhsal problemler yaşanmakta (çatışma) ve bağımlılık belirtileri tekrarlanmaktadır (nüksetme). Benzer şekilde, van den Eijnden ve ark. (11), sosyal medya bağımlılığını zihin meşguliyeti, tolerans, geri çekilme, süreklilik/devamlılık, yer değiştirme, problem, yalan söyleme, kaçış ve çatışma olmak üzere dokuz kriterle tanımlamaktadır. Van den Eijnden ve ark. (11), sosyal medya bağımlısı bireylerin; sosyal medyayı kullanacağı anı düşünmekten başka bir şey düşünmeme (zihin meşguliyeti), sosyal medyada daha fazla zaman geçirme isteğini doyuramama (tolerans), sosyal medya kullanamama durumunda kendini kötü hissetme (geri çekilme), sosyal medyayı daha az kullanma girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması (süreklilik/devamlılık), sosyal medya kullanma isteğinden dolayı aktiviteleri ihmal etme (yer değiştirme), sosyal medya kullanımının kişiler arası problemlere neden olması (problem), sosyal medyada harcanan süreye ilişkin yanıltıcı ifadelerde bulunma (yalan söyleme), sosyal medyayı olumsuz duygulardan bir kaçış yöntemi olarak kullanma (kaçış) ve sosyal medya kullanımının aile fertleri ile tartışmalara neden olması (çatışma) gibi davranışsal bağımlılık belirtilerine sahip olduğunu belirtmektedirler.

Sosyal medya bağımlılığı; sosyal medyanın aşırı kullanılması, zamanla kullanma isteğini doyuramama, aşırı kullanımdan dolayı ev, okul veya diğer alanlardaki aktiviteleri ihmal etme, sosyal medya kullanımının durdurulması veya azaltılması durumunda fiziksel ve duygusal problemler yaşama, sosyal medya kullanımının sosyal ilişkilere zarar vermesi ve sosyal medyanın olumsuz duygulardan kaçmak amacıyla kullanılması olarak tanımlanmaktadır (6, 8, 9, 11, 13–15). Yeni bir bağımlılık olarak değerlendirilen sosyal medya bağımlılığı, son yıllarda araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Sosyal medya bağımlılığı; sosyal medya bozukluğu (11), aşırı sosyal medya kullanımı (6,15), problemlili sosyal medya kullanımı (11, 16, 17) ve kompulsif sosyal medya kullanımı (18, 19) olarak da adlandırılmaktadır. Ayrıca, Facebook bağımlılığı (20), mobil telefon bağımlılığı (21), akıllı telefon bağımlılığı (22) ve internet bağımlılığı (9) gibi yapılar sosyal medya bağımlılığı ile ilişkili faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı, yeni bir araştırma alanı olmasına rağmen çok boyutlu bir şekilde incelenmiştir. Literatürde sosyal medya bağımlılığına ilişkin araştırmalar; sosyal medya kullanım kalıpları, sosyal medya kullanımına ilişkin motivasyonlar, sosyal medya kullanıcılarının kişilik özellikleri, sosyal medya kullanımının negatif sonuçları, sosyal medyanın bağımlılık potansiyeli ve sosyal medya bağımlılığının özgüllük ve eş-tanısının incelenmesine yoğunlaşmıştır (9). Araştırmalarda, problemlili sosyal medya kullanımının; depresyon (23, 24), anksiyete (24, 25), dürtüsellik (26, 27), narsistik kişilik özelliği (28), yalnızlık (26, 29, 30) ve internet bağımlılığı (31) ile pozitif ilişkili, uyku kalitesi (24, 32), iyi oluş (33), öz-saygı (28, 34), öz-kontrol (19) ve akademik performans (35) ile negatif ilişkili olduğu saptanmıştır.

Sosyal medya kullanımı ergenler arasında daha yaygındır. Ergenler, *online* ortamlarda otorite ve ebeveyn baskısını daha az hissettiğinden dolayı sosyal medyayı daha sık kullanmaktadır (20). Ayrıca, ergenlerin teknolojik yeniliklere daha açık olması ve yeni teknolojileri kullanmaya yatkın olması, sosyal medyanın ergenler arasında daha yoğun kullanılmamasına neden olmaktadır (36). Valkenburg ve Peter (37), ergenlerin diğer yaş gruplarıyla kıyasla teknolojik bağımlılıklara karşı daha kırılğan olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca Yen ve ark. (38), ergenlik döneminde duygusal problemlerin arttığını ve ergenlerin interneti bu problemlerle başa çıkmada bir araç olarak kullandığını belirtmektedirler. Dolayısıyla, ergenlerin sosyal medya kullanma ve sosyal medyanın olumsuz sonuçlarına maruz kalma konusunda daha dezavantajlı olduğu söylenebilir. Nitekim, Türkiye’de internet gençler arasında daha yoğun kullanılmaktadır (39). Bu nedenle, sanal ortamların ergenler açısından bir risk faktörü olduğu söylenebilir (40). Bu durum, teknolojik bağımlılıklar alanındaki araştırmaların daha çok ergenler üzerinde gerçekleştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Türkiye’de sosyal medya kullanımına ilişkin ölçme araçlarının; Facebook bağımlılığı [(41) (üniversite öğrencisi); (42) (lise öğrencisi)], sosyal medya kullanım amaçları [(43) (ortaokul ve lise öğrencileri)] sosyal medya kullanımı [(44) (üniversite öğrencisi)], sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu [(45) (üniversite öğrencisi)], Facebook bağlanma stratejileri [(46) (üniversite öğrencisi)] ve Facebook kıskançlığı [(47) (üniversite öğrencisi)] üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Ancak, Türkiye’de sosyal medya bağımlılığını ölçen herhangi bir ölçüğe rastlanmamıştır. Ayrıca, Türkiye’de sosyal medyaya ilişkin sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu durum, sosyal medyaya ilişkin ölçme araçlarının az sayıda olmasından ve sosyal medyanın yeni bir araştırma alanı olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, sosyal medya bağımlılığını ölçen bir ölçme aracının, Türkiye’de gerçekleştirilecek sosyal medya araştırmalarına ciddi katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Yurtdışı literatürde çok sayıda araştırmada sosyal medya bağımlılığı derinlemesine incelenmiştir. Bu araştırmalar, sosyal medya bağımlılığına müdahale ve sosyal medya bağımlılığını önleme çalışmalarına ciddi katkılar sağlamaktadır (9). Türkiye nüfusunun yarısından fazlasının aktif olarak sosyal medya kullandığı dikkate

alandığında (1), sosyal medya bağımlılığı ile ilgili araştırmaların son derece kritik olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de sosyal medya bağımlılığı ile ilgili yapılacak araştırmaların, bağımlılık profilini ortaya koyacağı, sosyal medya bağımlılığının risk faktörlerini saptayacağı ve müdahale ve önleme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, van den Eijnden ve ark. (11) tarafından DSM-V İnternette Oyun Oynama Bozukluğu tanı kriterleri kullanılarak geliştirilen Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ) Türkçe uyarlaması dört farklı örneklem üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öncelikle 300 ergenden toplanan veriler rastgele ikiye ayrılmış, 150 ergen (75 kız, 75 erkek) üzerinden Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve 150 ergen (77 kız, 73 erkek) üzerinden Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Ardından, 187 ergenden (87 kız, 100 erkek) oluşan bir örneklem grubu üzerinden SMBÖ’nün ölçüt geçerliği yapılmıştır. Son olarak, üç hafta arayla 66 ergen (36 kız, 30 erkek) üzerinden gerçekleştirilen uygulama ile SMBÖ’nün test - tekrar test güvenilirliği yapılmıştır. Bu araştırma, son bir yıldır her gün sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı olan 553 (275 kız, 278 erkek) ergen üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak, Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ), Kısa Öz-Kontrol Ölçeği (KÖKÖ), Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS), Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ): van den Eijnden ve ark. (11) tarafından geliştirilen SMBÖ 9 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. SMBÖ maddeleri 2’li (evet-hayır) bir derecelendirme ile puanlanmaktadır. Ancak, SMBÖ hassas sonuçlar verebilmesi açısından Türkçeye 5’li Likert (0=Hiçbir zaman, 4=Her zaman) olarak uyarlanmıştır. SMBÖ, DSM-V İnternette Oyun Oynama Bozukluğu için belirlenen tanı kriterleri kullanılarak geliştirilmiştir. SMBÖ maddelerinin her biri, bağımlılık tanı kriterlerinden birine işaret etmektedir. SMBÖ maddeleri ve ilgili olduğu tanı kriteri Tablo 2’de sunulmuştur.

SMBÖ’nün 9 maddelik tek boyutlu yapısı üç farklı örnekleme test edilmiş ve SMBÖ tek boyutlu modelinin iyi uyum indekslerine sahip olduğu görülmüştür [χ^2 (27, n=724)=24,846, p=0,58, CFI=1,000, RMSEA=0,000 (90 %CI: 0,000-0,026), χ^2 (27, n=873)=62,852, p=0,001, CFI=0,997, RMSEA=0,041 (90 %CI: 0,028-0,055) ve χ^2 (27, n=601)=54,129, p=0,002, CFI=0,989, RMSEA=0,041 (90 %CI: 0,025-0,057)]. SMBÖ’nün ölçüt bağlantılı geçerliği; kompulsif internet kullanımı, sosyal medya bağımlılığı, depresyon, benlik saygısı, yalnızlık, dikkat eksikliği, dürtüsellik ve günlük sosyal medya kullanım sıklığı ile incelenmiştir. Analiz sonucunda,

Tablo 1. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler

Değişken		AFA Örneklemi		DFA Örneklemi		Ölçüt Geçerliği Örneklemi		Test - tekrar test örneklemi	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Cinsiyet	Kız	75	50	77	51,3	87	46,5	36	53,79
	Erkek	75	50	73	48,7	100	53,5	30	46,21
Sınıf	9	118	78,7	129	86	153	81,8		
	10	6	4			10	5,3		
	11	24	16	21	14	24	12,8		
	12	2	1,3						
Günlük ortalama sosyal medya kullanımı	1 saatten az	110	73,3	101	67,3	100	53,5		
	1-3 saat	36	24	39	26	54	28,9		
	4-6 saat	4	2,7	6	4	29	15,5		
	7 saat ve üstü			4	2,7	4	2,1		
Sosyal medya hesap sayısı	1	71	47,3	68	45,3	55	29,4		
	2	23	15,3	17	11,3	26	13,9		
	3	21	14	19	12,7	30	16		
	4	26	17,3	23	15,3	36	19,3		
	5	7	4,7	19	12,7	34	18,2		
	6	2	1,3	4	2,7	6	3,2		
Yaşanılan yerde (ev-yurt) internet bağlantısı var mı?	Var	73	48,7	70	46,7	97	51,9		
	Yok	77	50,7	80	53,3	90	48,1		
Yaş		14-18 yaş aralığı							
Toplam		150		150		187		66	

Tablo 2. Tanı kriterleri SMBÖ maddeleri

Kriter	Son bir yıl içerisinde...
Zihin Meşguliyeti	Sosyal medyayı kullanacağını anı düşünmekten başka bir şey düşünmediğin oldu mu?
Tolerans	Sosyal medyada daha fazla zaman geçirme isteğini doyurmadığın oldu mu?
Geri Çekilme	Sosyal medya kullanmadığında kendini kötü hissettin mi?
Süreklilik/Devamlılık	Sosyal medyayı daha az kullanma girişimlerin başarısızlıkla sonuçlandı mı?
Yer Değiştirme	Sosyal medya kullanma isteğinden dolayı aktivitelerini (hobiler, sportif aktiviteler gibi) ihmal ettin mi?
Problem	Sosyal medya kullanman başkaları ile tartışmana neden oldu mu?
Yalan Söyleme	Anne-baban ve arkadaşlarına sosyal medyada harcadığın süre hakkında yalan söyledin mi?
Kaçış	Olumsuz duygulardan kaçmak için sosyal medyayı kullandın mı?
Çatışma	Sosyal medya kullanman kardeşlerin veya anne-babanla ciddi tartışmalar yaşamana neden oldu mu?

SMBÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerlik kapsamında değerlendirilen yapılarla beklenen yönde ve düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır. SMBÖ Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı üç farklı örnekleme hesaplanmış ve katsayıların kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür (0,81, 0,76 ve 0,82). SMBÖ test - tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,50 olarak saptanmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bu sonuçlar SMBÖ'nün geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir (11).

Kısa Öz-Kontrol Ölçeği (KÖKÖ): Tangney, Baumeister ve Boone (48) tarafından geliştirilen ve Nebioğlu ve ark. (49) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan KÖKÖ, 9 madde ve dürtüsellik ve öz-disiplin olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. KÖKÖ, 5'li Likert tipi bir ölçektir. KÖKÖ'ye ilişkin DFA sonuçları ($\chi^2/sd=1,98$, $CF=0,98$, $GFI=0,99$ ve $RMSEA=0,043$), KÖKÖ'nün mükemmel uyum indekslerine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ölçüt-bağıntılı geçerliği; Tromso Sosyal Zeka Ölçeği, Duyguları Yönetme Becerileri Ölçeği ve Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu ile incelenmiştir. Ölçüt-bağıntılı geçerlik sonucunda, KÖKÖ'nün bu ölçeklerle beklenen yönde ve düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. KÖKÖ'ye ait Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları; ölçeğin bütünü için 0,83, öz-disiplin alt boyutu için 0,81 ve dürtüsellik alt boyutu için 0,87 olarak hesaplanmıştır (49).

Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS): Watson, Clark ve Tellegen (50) tarafından geliştirilen ve Gençöz (51) tarafından Türkçeye uyarlanan Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği, bireyin pozitif ve negatif duygularını ölçmeyi amaçlayan iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 10 pozitif ve 10 negatif duyguyu belirten 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin pozitif duygu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı 0,83, negatif duygu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ise 0,86 olarak saptanmıştır. Ölçeğin alt ölçeklerinden alınabilecek puanlar 10-50 arasında değişmektedir. Pozitif duygulanım alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar yüksek pozitif duygu düzeyine, negatif duygulanım alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar yüksek negatif duygu düzeyine işaret etmektedir (51).

Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ): Lee ve Robbins (52) tarafından geliştirilen Duru (53) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan SBÖ, 8 olumsuz madde ve tek boyutlu bir ölçektir. SBÖ 6'lı bir derecelendirme ile değerlendirilmektedir. AFA sonucunda, SBÖ'nün Türkçe uyarlamasının tek boyuttan oluştuğu görülmüştür. SBÖ'nün ölçüt geçerliği; Sosyal Provizyon Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Ölçüt-bağıntılı geçerlik sonucunda, SBÖ'nün bu ölçeklerle beklenen yönde ve düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. SBÖ'nün Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0,90 ve test - tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,90 olarak saptanmıştır. Ölçekte herhangi bir

madde tersten puanlanmamaktadır. Ölçekte yüksek puanlar, yüksek düzeyde sosyal bağlılığı göstermektedir (53).

İşlem

SMBÖ Türkçe uyarlama çalışmalarına, ölçeği geliştiren Regina J. J. M. van den Eijnden'den ölçeğin uyarlanmasına ilişkin izin alınması ile başlamıştır. SMBÖ'nün çeviri işlemleri İngilizce'yi iyi düzeyde bilen dörder kişilik iki öğretim üyesi grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. Birinci çeviri grubu tarafından, SMBÖ maddeleri Türkçeye çevrilmiştir. SMBÖ'nün Türkçeye çevrilen maddeleri, ikinci çeviri grubu tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir. İki grubun çevirisi arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Çevirinin doğru ve tutarlı yapıldığı dikkate alınarak, SMBÖ'nün denemelik formu hazırlanmıştır. Son olarak, bu form rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve ölçme ve değerlendirme alanında uzman olan üç öğretim üyesi tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. SMBÖ'nün Türkçe uyarlaması, orijinal formunda olduğu gibi ergenler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, çalışma grubuna dahil olan ergenlerin son bir yıldır sosyal medya kullanıyor olması ve en az bir adet sosyal medya hesabının olması gerektiğine dikkat edilmiştir. Bu nedenle, son bir yıldır ortalama olarak her gün sosyal medya kullandığını ve en az bir adet sosyal medya hesabı olduğunu belirten ergenler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu şartları taşımayan ergenler araştırmaya dahil edilmemiştir.

SMBÖ'nün yapı geçerliği; Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile incelenmiştir. AFA'ya başlamadan önce, verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett's Sphericity Test ile incelenmiş ve analizler sonucunda verilerin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. AFA'da Temel Bileşenler Analizi kullanılmıştır. AFA sonucunda elde edilen yapı DFA ile test edilmiştir. SMBÖ modeli örneklem büyüklüğü, çoklu doğrusallık, çoklu bağlantı problemi ve çoklu normallik dikkate alınarak, kovaryans matrisi ile en çok olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemi kullanılarak test edilmiştir. Model uyumu χ^2/sd , RMSEA, GFI, CFI, IFI ve TLI (NNFI) uyum indeksleri ile incelenmiştir. SMBÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliği; Kısa Öz-Kontrol Ölçeği (KÖKÖ), Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS) ve Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ) ile incelenmiştir. SMBÖ'nün güvenilirliği test - tekrar test yöntemi ve Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. SMBÖ Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı, hem AFA hem DFA hem de ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleminde hesaplanmıştır. SMBÖ'nün madde analizi, düzeltilmiş madde toplam korelasyonları ve %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t değerleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada istatistiksel analizler SPSS 20.0 ve AMOS programıyla yapılmıştır. Model uyumuna ilişkin yaygın kabul görmüş uyum indeksleri ve kabul edilebilir sınırlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Uyum iyiliği indeksleri ve kabul edilebilir sınırlar

İndeksler	Kabul Edilebilir Sınırlar
χ^2/sd	≤ 5 Kabul edilebilir uyum, ≤ 3 mükemmel uyum (Kline, 2005; Sümer, 2000)
RMSEA	$\leq 0,10$ zayıf uyum, $\leq 0,08$ iyi uyum, $\leq 0,05$ mükemmel uyum (Sümer, 2000; Tabachnick & Fidell, 2001)
GFI	$\geq 0,90$ iyi uyum (Sümer, 2000)
CFI	$\geq 0,90$ kabul edilebilir uyum, $\geq 0,95$ iyi uyum (Hu & Bentler, 1999; Sümer, 2000)
IFI	$\geq 0,90$ kabul edilebilir uyum, $\geq 0,95$ iyi uyum (Hu & Bentler, 1999)
TLI (NNFI)	$\geq 0,90$ kabul edilebilir uyum, $\geq 0,95$ iyi uyum (Hu & Bentler; Tabachnick & Fidell, 2001)

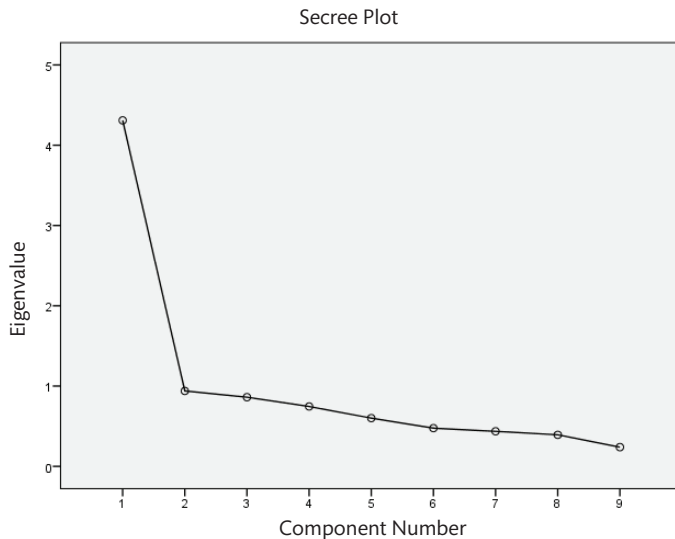
(Aktaran, 26)

BULGULAR

Yapı Geçerliliği

Açımlayıcı Faktör Analizi

SMBÖ'nün Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) 150 ergen üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett's Sphericity Test gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, KMO örneklem uygunluk katsayısının 0,84 ve Barlett's Sphericity Testinde χ^2 değerinin 506,935 ($p < 0,001$) olduğu görülmüştür. Bu bulgular, AFA için kullanılacak verilerin uygun olduğunu göstermektedir. Ardından, Temel Bileşenler Analizi ile herhangi bir döndürme yapılmadan 9 madde üzerinden AFA gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda 9 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ancak, saptanan faktörlerin anlamlı olabilmesi için öz-değerlerinin "1,00"ın üstünde olması gerekmektedir. Ayrıca, bu faktörler çizgi grafiğine de yansımalıdır. AFA sonucunda SMBÖ'nün 9 faktöründen 8'inin öz-değeri "1,00"ın altındadır. Dolayısıyla, öz-değeri "1,00"ın altında olan faktörler birer alt boyut olarak değerlendirilmemiştir. SMBÖ'nün öz-değeri "1,00"ın altında olan faktörlerinin öz-değerleri 0,939 ile 0,239 arasında değişmektedir. Bu bağlamda, SMBÖ maddeleri orijinal formunda olduğu gibi tek faktör altında toplanmaktadır. Öz değeri 4,310 olan bu tek faktörlü yapı, toplam varyansın 47,88'ini açıklamaktadır. Ayrıca, SMBÖ'nün Şekil 1'de verilen çizgi grafiği incelenmiş ve birinci faktörden sonra kırılmanın olduğu görülmüştür. Bu nedenlerle, SMBÖ'nün tek faktörlü bir ölçek olduğu kabul edilmiştir. SMBÖ'nün Türkçe Formu faktör sayısı açısından orijinal formu ile tam bir eşleşme sağlamıştır. SMBÖ'nün AFA'ya ait faktör yük değerleri 0,58 ile 0,77 arasında değişmektedir. SMBÖ'ye ilişkin Çizgi Grafiği Şekil 1'de, Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

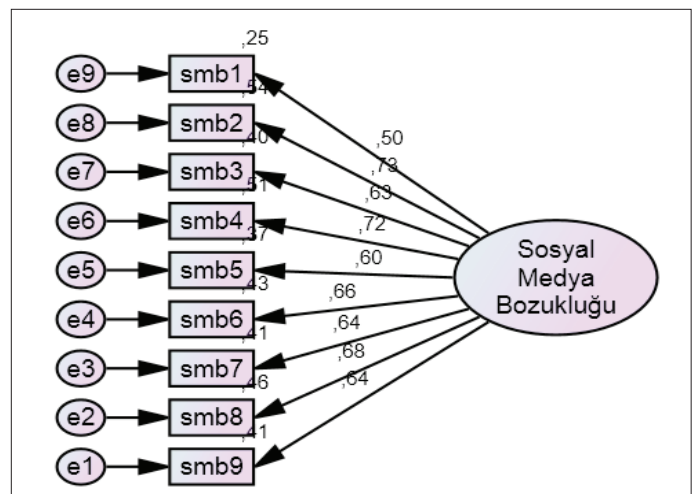
Şekil 1. SMBÖ'ye ilişkin çizgi grafiği.**Tablo 4.** #SMBÖ Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

	Madde no	Faktör yük değeri	Açıklanan Varyans	Öz değeri
#Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği	1	.62	47.88	4.310
	2	.75		
	3	.66		
	4	.58		
	5	.69		
	6	.77		
	7	.77		
	8	.73		
	9	.63		

Doğrulayıcı Faktör Analizi

SMBÖ'nün 9 maddelik tek faktörlü yapısı Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. DFA, 150 ergenden toplanan veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, 9 madde ve tek boyutlu SMBÖ modelinin iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür [$\chi^2=39,237$, $sd=27$, $\chi^2/sd=1,453$, $RMSEA=0,055$, $GFI=0,95$, $AGFI=0,91$, $CFI=0,97$, $IFI=0,97$ ve $TLI (NNFI)=96$]. SMBÖ'nün DFA'ya ait faktör yük değerleri 0,50 ile 0,73 arasında değişmektedir. SMBÖ'ye ilişkin Path diyagramı Şekil 2'de sunulmuştur.

SMBÖ'nün 9 maddelik tek faktörlü yapısı, ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleminde de test edilmiştir. DFA'dan elde edilen sonuçlar, SMBÖ'nün bu örnekleminde de araştırma verileri ile iyi uyuma sahip olduğunu göstermektedir [$\chi^2=50,725$, $sd=26$, $\chi^2/sd=1,951$, $RMSEA=0,072$, $GFI=0,94$, $AGFI=0,90$, $CFI=0,94$, $IFI=0,94$ ve $TLI (NNFI)=92$]. SMBÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleminde DFA'ya ait faktör yük değerleri 0,44 ile 0,75 arasında sıralanmaktadır.

Şekil 2. SMBÖ'ye ilişkin Path diyagramı.

Tablo 5. SMBÖ ölçüt bağlantılı geçerliğine ilişkin korelasyonlar

	Sosyal Medya Bozukluğu
Sosyal medya kullanım süresi	0,62**
Sosyal medya hesap sayısı	0,38**
Dürtüsellik	0,42**
Öz-disiplin	-0,29**
Negatif duygulanım	0,36**
Pozitif duygulanım	-0,23**
Sosyal bağlılık	-0,17*

**p<0,01, *p<0,05

Ölçüt Bağlantılı Geçerlik

SMBÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliği; Kısa Öz-Kontrol Ölçeği (KÖKÖ), Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS) ve Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ) ile incelenmiştir. SMBÖ, KÖKÖ, PANAS ve SBÖ 187 ergene uygulanmış ve SMBÖ'nün bu ölçeklerle ilişkisi Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi incelenmiştir. Ayrıca, SMBÖ ile günlük ortalama sosyal medya kullanımı ve sosyal medya hesap sayısı korelasyonu da ölçüt bağlantılı geçerlik kapsamında değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda; SMBÖ'nün günlük ortalama sosyal medya kullanımı ($r=0,62$, $p<0,01$), sosyal medya hesap sayısı ($r=0,38$, $p<0,01$), dürtüsellik ($r=0,42$, $p<0,01$) ve negatif duygulanım pozitif ($r=0,36$, $p<0,01$), öz-disiplin ($r=-0,29$, $p<0,01$), pozitif duygulanım ($r=-0,23$, $p<0,01$) ve sosyal bağlılık ($r=-0,17$, $p<0,05$) ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Ölçüt bağlantılı geçerlik bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Güvenilirlik

SMBÖ'nün güvenilirliği iç tutarlılık (Cronbach α) ve test - tekrar test yöntemleriyle incelenmiştir. SMBÖ'nün Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı AFA örnekleme, DFA örnekleme ve ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleme olmak üzere üç farklı örnekleme hesaplanmıştır. SMBÖ'nün Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı AFA ve DFA örneklemlerinde 0,86 ve ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleminde 0,83 olarak hesaplanmıştır. SMBÖ'nün farklı zamanlarda tutarlı sonuçlar verip vermediği, test - tekrar test yöntemi ile incelenmiştir. Test - tekrar test analizi, 66 ergenden üç hafta arayla toplanan iki uygulama üzerinden gerçekleştirilmiştir. İki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı 80,5 olarak saptanmıştır.

Madde Analizi

SMBÖ maddelerinin ayırt etme gücü madde analizi ile incelenmiştir. Madde analizi hem AFA hem DFA hem de ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleme üzerinde ayrı ayrı incelenmiştir. Bu kapsamda, SMBÖ maddelerinin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları ve toplam puanlara göre belirlenmiş %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki

farklara ilişkin t değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda; ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının AFA örnekleminde 0,48 ile 0,68, DFA örnekleminde 0,45 ile 0,68 ve ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleminde 0,39 ile 0,68 arasında değiştiği görülmüştür. Toplam puanlara göre belirlenmiş %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t değerleri AFA örnekleminde -11,142 ($p<0,001$) ile -5,168 ($p<0,001$), DFA örnekleminde -10,746 ($p<0,001$) ile -7,113 ($p<0,001$) ve ölçüt bağlantılı geçerlik örnekleminde -15,077 ($p<0,001$) ile -7,510 ($p<0,001$) arasında değişmektedir. SMBÖ madde analizine ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı, van den Eijnden ve ark. (11) tarafından DSM-V İnternette Oyun Oynama Bozukluğu tanı kriterleri kullanılarak geliştirilen Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ) Türkçe formunun ergenlerde geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir. Bu amaçla, öncelikle SMBÖ Türkçe'ye çevrilmiştir. SMBÖ'nün yapı geçerliği, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile ölçüt bağlantılı geçerliği Kısa Öz-Kontrol Ölçeği (KÖKÖ), Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS) ve Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ) ile güvenilirliği t-tekrar test yöntemi ve Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ile madde analizi düzeltilmiş madde toplam korelasyonları ve %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t değerleri ile incelenmiştir.

SMBÖ'nün yapı geçerliği kapsamında öncelikle AFA yapılmıştır. AFA sonucunda SMBÖ maddelerinin öz değeri 1'in üzerinde olan tek faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu tek faktörlü yapı toplam varyansın yaklaşık olarak yarısını açıklamaktadır. Tek faktörlü ölçeklerde %30 oranında açıklanan varyans yeterli görülmektedir (54, 55). Bu bağlamda, SMBÖ'nün tek faktörlü yapısının yeterli düzeyde varyansı açıkladığı söylenebilir. Faktör yük değerinin 0,30 ve üstü olmasının yeterli görüldüğü (54, 55) dikkate alındığında, SMBÖ'nün AFA'ya ait faktör yük değerlerinin yeterli olduğu görülmektedir. AFA sonucunda elde edilen tek faktörlü yapı iki ayrı örnekleme DFA ile test edilmiştir. DFA sonucunda, tek faktörlü SMBÖ modelinin her iki örnekleme de iyi uyum indeksleri değerlerine sahip olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 3, Akt., 26). DFA'ya ait faktör yük değerleri kabul edilebilir değerlere sahiptir (54).

SMBÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliği sosyal medya kullanım süresi, sosyal medya hesap sayısı, öz-kontrol, pozitif ve negatif duygu ve sosyal bağlılık ile incelenmiştir. Analiz sonucunda; SMBÖ'nün medya kullanım süresi, sosyal medya hesap sayısı, negatif duygulanım ve dürtüsellik ile pozitif, öz-disiplin, sosyal bağlılık ve pozitif duygulanım ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. SMBÖ'nün ölçüt geçerliğine ilişkin bulguların literatürle uyumlu olduğu söylenebilir. Nitekim literatürde, sosyal medya bağımlılığının sosyal medya kullanım süresi, sosyal medya hesap sayısı (11), öz-kontrol (26), pozitif ve negatif duygu (24, 33, 56) ve sosyal bağlılık (57) ile ilişkili olduğu görülmüştür. SMBÖ'nün güvenilirliği t-tekrar test

Tablo 6. SMBÖ madde analizine ilişkin bulgular

Faktör	AFA Örnekleme			DFA Örnekleme			Ölçüt Bağlantılı Geçerlik Örnekleme		
	Madde no	rjx	t	Madde no	rjx	t	Madde no	rjx	t
Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği	1	0,53	-6,986***	1	0,45	-9,731***	1	0,39	-9,549***
	2	0,66	-11,142***	2	0,68	-8,758***	2	0,47	-10,681***
	3	0,56	-8,151***	3	0,58	-8,213***	3	0,68	-14,452***
	4	0,48	-7,171***	4	0,66	-8,794***	4	0,53	-10,580***
	5	0,59	-7,680***	5	0,54	-8,472***	5	0,46	-7,510***
	6	0,67	-8,666***	6	0,61	-9,769***	6	0,64	-15,077***
	7	0,68	-7,057***	7	0,59	-7,113***	7	0,54	-9,296***
	8	0,63	-8,588***	8	0,63	-10,746***	8	0,53	-11,692***
	9	0,52	-5,168***	9	0,60	-10,453***	9	0,51	-8,749***

*** p<0,001

Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği

AÇIKLAMA: Lütfen aşağıdaki ifadelerde belirtilen durumları **SON BİR YIL İÇERİSİNDE** ne sıklıkta **YAŞADIĞINIZI** belirtiniz. Lütfen her ifade için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir ifadeyi **BOŞ BIRAKMAYINIZ**.

① Hiçbir Zaman ② Nadiren ③ Bazen ④ Sıklıkla ⑤ Her Zaman

1. Sosyal medyayı kullanacağını anı düşünmekten başka bir şey düşünmediğin oldu mu?	①	②	③	④	⑤
2. Sosyal medyada daha fazla zaman geçirme isteğini doyuramadığın oldu mu?	①	②	③	④	⑤
3. Sosyal medya kullanamadığında kendini kötü hissettin mi?	①	②	③	④	⑤
4. Sosyal medyayı daha az kullanma girişimlerin başarısızlıkla sonuçlandı mı?	①	②	③	④	⑤
5. Sosyal medya kullanma isteğinden dolayı aktivitelerini (hobiler, sportif aktiviteler gibi) ihmal ettin mi?	①	②	③	④	⑤
6. Sosyal medya kullanman başkaları ile tartışmana neden oldu mu?	①	②	③	④	⑤
7. Anne-baban ve arkadaşlarına sosyal medyada harcadığın süre hakkında yalan söyledin mi?	①	②	③	④	⑤
8. Olumsuz duygulardan kaçmak için sosyal medyayı kullandın mı?	①	②	③	④	⑤
9. Sosyal medya kullanman kardeşlerin veya anne-babanla ciddi tartışmalar yaşamana neden oldu mu?	①	②	③	④	⑤

Not: Ölçek, kaynak gösterilerek kullanılabilir.

yöntemi ve Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. Araştırmalarda kullanılabilir ölçme araçları için 0,70 düzeyinde güvenilirlik katsayısı yeterli görülmektedir (55, 58). Bu bağlamda, üç farklı örnekleme hesaplanan Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ve iki üç hafta aralığı gerçekleştirilen t-tekrar test güvenilirlik katsayısının yeterli olduğu söylenebilir. SMBÖ'nün madde analizi üç farklı örnekleme gerçekleştirilmiştir. SMBÖ maddelerinin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları her üç örnekleme literatürde kabul gören değer aralığındadır. Ayrıca, %27'lik alt-üst grup madde karşılaştırmaları için kullanılan t-testi sonuçlarının her üç örnekleme tüm maddeler için anlamlı olarak saptanması, ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek olduğunu ve aynı davranışları ölçmeye yönelik olduklarını göstermektedir (55). SMBÖ'ye ait AFA, DFA, ölçüt bağlantılı geçerlik, güvenilirlik analizleri ve madde analizleri SMBÖ Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

İnternet bağımlılığı, bağımlılık yaratan uygulama veya etkinliğin türünü dikkate almaksızın bütüncül bir perspektif sunmaktadır. Ancak, sosyal medya bağımlılığı daha spesifik ve amaçlıdır. İnternet bağımlısı bireyin internetin hangi uygulama ve etkinliğine bağımlılık geliştirdiğinin bilinmesi önleme ve müdahale çalışmaları açısından oldukça kritiktir (57). Ayrıca, internet bağımlılığı daha kompleks bir yapıdır. Dolayısıyla, internet bağımlılığını açıklamada daha farklı yapılar dikkate alınmaktadır (59). Bu bağlamda, SMBÖ'nün hem internet bağımlılığı hem de sosyal medya bağımlılığı ile ilgili çalışmalara ciddi katkı sağlayacağı düşünülmektedir. SMBÖ Türkçe formunun son bir yıldır her gün sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı bulunan ergenler üzerinde yapılması, SMBÖ'nün amacına uygun bir örneklem üzerinde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Nitekim, teknolojik bağımlılıklar açısından ergenlik dönemi ve teknoloji kullanıcısı olmak önemli bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (36, 37). Ayrıca, bir ölçeğin uyarlama sürecinde yapılması gereken geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin tümünün gerçekleştirilmiş olması, AFA sonucunda elde edilen tek boyutlu SMBÖ modelinin iki farklı örnekleme DFA ile test edilmesi, SMBÖ'nün sosyal medya kullanım süresi, sosyal medya hesap sayısı, öz-disiplin, dürtüsellik, pozitif duygulanım, negatif duygulanım ve sosyal bağlılık ile detaylı bir ölçüt geçerliği ile incelenmiş olması, güvenilirlik analizleri ve madde analizinin üç farklı örneklem üzerinde gerçekleştirilmesi, zamana karşı tutarlı sonuçlar verip vermediğinin test - tekrar test yöntemi ile incelenmesi, maddelerinin DSM-V İnternette Oyun Oynama Bozukluğu tanı kriterleri kullanılarak oluşturulması ve her bir maddesinin davranışsal bağımlılıkların bir kriterini karşılıyor olması, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine önemli katkılar sağlamaktadır. Öte yandan, SMBÖ'nün kendini bildirim türünde bir ölçek olması ve kendini bildirim türünde ölçeklerle ölçüt geçerliğinin incelenmesi, geçerlik ve güvenilirliğinin klinik örnekleme gerçekleştirilmemiş olması ve sadece liselerde öğrenim gören ergenlerle sınırlı olması, ölçeğin ölçme gücünü negatif

etkilemektedir. Dolayısıyla, SMBÖ'nün ölçüt geçerliği veli, öğretmen ve arkadaş bildirimine dayalı olarak geliştirilen ölçeklerle sağlanabilir. Sosyal medya kullanım nedenlerinin sosyal medya bağımlılığında önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır (9). Bu nedenle, SMBÖ'nün sosyal medya kullanım nedenleri ile ilişkisi incelenmelidir. SMBÖ'nün geçerlik ve güvenilirliği, lisenin yanı sıra ortaokul ve üniversitede öğrenim gören ergenler ile klinik örneklemedeki ergenler üzerinde de incelenmelidir.

Etik Komite Onayı: Yazarlar çalışmanın Helsinki Deklarasyonuna uygun olarak gerçekleştirildiğini bildirmişlerdir.

Hasta Onamı: Uygulama yapılan okullarda derslerin aksamaması ve uygulamanın bir ders saatinde bitirilmesi amacıyla ve örneklemin geniş olması açısından Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu araştırmacı tarafından okunmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - MS, ME, FA; Tasarım - MS, ME, FA; Denetleme - MS, ME, FA; Kaynak - MS, ME, FA; Malzemeler- MS, ME, FA; Veri Toplanması ve/veya İşlenmesi - MS, ME, FA; Analiz ve/veya Yorum - MS, ME, FA; Literatür Taraması - MS, ME, FA; Yazıyı Yazan - MS, ME, FA; Eleştirel İnceleme - MS, ME, FA.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: The authors report that the study was conducted in accordance with the Helsinki Declaration.

Informed Consent: The informed Consent Form was read by the researcher in the classroom environment.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - MS, ME, FA; Design - MS, ME, FA; Supervision - MS, ME, FA; Resource - MS, ME, FA; Materials - MS, ME, FA; Data Collection and/or Processing - MS, ME, FA; Analysis and/or Interpretation - MS, ME, FA; Literature Search - MS, ME, FA; Writing - MS, ME, FA; Critical Reviews - MS, ME, FA.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

1. Kemp S. Digital in 2017: Global Overview. <http://wearesocial.com/blog/2017/01/digital-in-2017-global-overview> Erişim tarihi:16.03.2017.
2. Worldometers. <http://www.worldometers.info/tr/> Erişim tarihi:16.03.2017.
3. Google Play. Android uygulamaları kategorisinde en popüler ücretsiz uygulamalar. <https://play.google.com/store/apps/top?hl=tr/> Erişim tarihi: 16.03.2017.
4. Yellowlees PM, Marks S. Problematic Internet use or Internet addiction? Comput Human Behav 2007;23:1447-1453. [CrossRef]

5. Young KS. Internet addiction: a new clinical phenomenon and its consequences. *Am Behav Sci* 2004;48:402-415. [CrossRef]
6. Griffiths MD, Szabo A. Is excessive online usage a function of medium or activity? An empirical pilot study. *J Behav Addict* 2014;3:74-77. [CrossRef]
7. Ryan T, Chester A, Reece J, Xenos S. The uses and abuses of Facebook: A review of Facebook addiction. *J Behav Addict* 2014;3:133-148. [CrossRef]
8. Griffiths MD. Social networking addiction: Emerging themes and issues. *J Addict Res Ther* 2013;4:e118. [CrossRef]
9. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction –a review of the psychological literature. *Int J Environ Res Public Health* 2011;8:3528-3552. [CrossRef]
10. Pantic I. Online social networking and mental health. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2014;17:652-657. [CrossRef]
11. van den Eijnden RJJM, Lemmens JS, Valkenburg PM. The Social Media Disorder Scale: Validity and psychometric properties. *Comput Human Behav* 2016;61:478-487.
12. Echeburúa E, de Corral P. Addiction to new technologies and to online social networking in young people: A new challenge. *Adicciones* 2009;22:91-95.
13. Andreassen CS, Torsheim T, Brunborg GS, Pallesen S. Development of a Facebook Addiction Scale. *Psychol Rep* 2012;110:501-517. [CrossRef]
14. Griffiths MD, Kuss DJ, Demetrovics Z. Social networking addiction: An overview of preliminary findings. In: Rosenberg, KP, Feder LC, editors. *Behavioral addictions: Criteria, Evidence, and Treatment*. San Diego, CA: Academic Press; 2014. pp.119-141.
15. Kuss DJ, Griffiths MD. Excessive online social networking: Can adolescents become addicted to Facebook. *Education and Health* 2011b; 29:68-71.
16. Lee ZWY, Cheung CMK. Problematic use of social networking sites: The role of self-esteem. *Int J Bus Inf* 2014;9:143-159.
17. Meena PS, Mittal PK, Solanki RK. Problematic use of social networking sites among urban school going teenagers. *Ind Psychiatry J* 2012;21:94-97. [CrossRef]
18. Aladwani AM, Almarzouq M. Understanding compulsive social media use: The premise of complementing self-conceptions mismatch with technology. *Comput Human Behav* 2016;60:575-581. [CrossRef]
19. De Cock R, Vangeel J, Klein A, Minotte P, Rosas O, Meerkerk GJ. Compulsive use of social networking sites in Belgium: prevalence, profile, and the role of attitude toward work and school. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2014;17:166-171. [CrossRef]
20. Andreassen CS. Online social network site addiction: A comprehensive review. *Curr Addict Rep* 2015;2:175-184. [CrossRef]
21. Park WK. Mobile phone addiction. In: Ling R, Pedersen PE, editors. *Mobile Communications: Re-negotiation of the Social Sphere*. London: Springer; 2005. pp.253-272.
22. Kwon M, Lee JY, Won WY, Park JW, Min JA, Hahn C, Gu X, Choi JH, Kim DJ. Development and validation of a smartphone addiction scale (SAS). *PLoS one* 2013;8:e56936. [CrossRef]
23. Pantic I, Damjanovic A, Todorovic J, Topalovic D, Bojovic-Jovic D, Ristic S, Pantic S. Association between online social networking and depression in high school students: behavioral physiology viewpoint. *Psychiatr Danub* 2012;24:90-93.
24. Woods HC, Scott H. #Sleepyteens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem. *J Adolesc* 2016;51:41-49. [CrossRef]
25. Karaiskos D, Tzavellas E, Balta G, Paparrigopoulos T. Social network addiction: a new clinical disorder? *Eur Psychiatry* 2010;25:855. [CrossRef]
26. Savcı M. Relationship between impulsivity, social media usage and loneliness. *Educational Process: International Journal* 2016;5:106-115. [CrossRef]
27. Wu AM, Cheung VI, Ku L, Hung EP. Psychological risk factors of addiction to social networking sites among Chinese smartphone users. *J Behav Addict* 2013;2:160-166. [CrossRef]
28. Andreassen CS, Pallesen S, Griffiths MD. The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey. *Addict Behav* 2016. [CrossRef]
29. Bonetti L, Campbell MA, Gilmore L. The relationship of loneliness and social anxiety with children's and adolescents' online communication. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2010;13:279-285.
30. Sharabi A, Margalit M. The mediating role of internet connection, virtual friends, and mood in predicting loneliness among students with and without learning disabilities in different educational environments. *J Learn Disabil* 2011;44:215-227. [CrossRef]
31. Kuss DJ, Van Rooij AJ, Shorter GW, Griffiths MD, van de Mheen D. Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors. *Comput Human Behav* 2013;29:1987-1996. [CrossRef]
32. Espinoza G, Juvonen J. The pervasiveness, connectedness, and intrusiveness of social network site use among young adolescents. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2011;14:705-709. [CrossRef]
33. Brooks S. Does personal social media usage affect efficiency and well-being? *Comput Human Behav* 2015;46:26-37. [CrossRef]
34. Wilson K, Fornasier S, White KM. Psychological predictors of young adults' use of social networking sites. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2010;13:173-177.
35. Kirschner PA, Karpinski AC. Facebook® and academic performance. *Comput Human Behav* 2010;26:1237-1245. [CrossRef]
36. Prensky M. Digital natives, digital immigrants part 1. *On the Horizon* 2001;9:1-6. [CrossRef]
37. Valkenburg PM, Peter J. Online communication among adolescents: an integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *J Adolesc Health* 2011;48:121-127. [CrossRef]
38. Yen JY, Ko CH, Yen CF, Chen SH, Chung WL, Chen CC. Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry Clin Neurosci* 2008;62:9-16. [CrossRef]
39. Türkiye İstatistik Kurumu. Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>. Erişim tarihi:16.03.2017.
40. Lam LT, Peng ZW, Mai JC, Jing J. Factors associated with Internet addiction among adolescents. *Cyberpsychol Behav* 2009;12:551-555. [CrossRef]
41. Akin A, Demirci İ, Akin U, Ocakci H, Akdeniz C, Akbas ZŞ. Turkish version of the Facebook Addiction Scale. Paper presented at the 13th European Conference on Personality (ECP 2013); Stockholm, Sweden.
42. Türkyılmaz M. Facebook Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeleştirilmesi ve Facebook bağımlılığının okuma becerisine etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies* 2015;36:265-280. [CrossRef]
43. Şişman Eren E. Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2014;29:230-243.
44. Akin A, Özbay A, Baykut İ. Sosyal Medya Kullanımı Ölçeğinin Türkçe formunun geçerliği ve güvenilirliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2015;8:628-633.
45. Gökler ME, Aydın R, Ünal E, Metintaş S. Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeğinin Türkçe sürümünün geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2016;17:53-59. [CrossRef]
46. Aktürk AO, Çelik İ, Şahin İ, Deniz ME. Facebook Bağlanma Stratejileri Ölçeğinin Türkçe uyarlama çalışması. *İlköğretim Online* 2014;13:319-333.
47. Demirtaş-Madran HA. Facebook Kıskaçlığı Ölçeğinin Türkçe Formu: Üniversite öğrencileri üzerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2016;17:93-99. [CrossRef]
48. Tangney JP, Baumeister RF, Boone AL. High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *J Pers* 2004;72:271-324.
49. Nebioğlu M, Konuk N, Akbaba S, Eroğlu Y. The investigation of validity and reliability of the Turkish version of the Brief Self-Control Scale. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2012;22:340-351. [CrossRef]
50. Watson D, Clark LA, Tellegen A. Development and validation of Brief Measures of Positive and Negative Affect: The PANAS Scales. *J Pers Soc Psychol* 1988;54:1063-1070.
51. Gençöz T. Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk J Psychol* 2000;15:19-26.
52. Lee RM, Robbins SB. Measuring belongingness: The Social Connectedness and Social Assurance Scales. *J Couns Psychol* 1995;42:232-241. [CrossRef]
53. Duru E. Sosyal Bağlılık Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Eurasian Journal of Educational Research* 2007;26:85-94.
54. Büyükoztürk Ş. Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum, 23. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2017. [CrossRef]
55. Büyükoztürk Ş, Şekerioğlu G, Çökük Ö. Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları, 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2016.
56. Savcı M, Aysan F. The role of attachment styles, peer relations, and affections in predicting internet addiction. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions* 2016;3:416-432. [CrossRef]
57. Savcı M, Aysan F. Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılık: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi. *Düşünen Adam Derg* 2017;30:202-216. [CrossRef]
58. Durmuş B, Yurtkoru ES, Çinko M. Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi, 6. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları; 2016.
59. Savcı M, Aysan F. Social-emotional model of internet addiction. *Psychiatry Clin Psychopharmacol* 2017;27:349-358. [CrossRef]